

- Розкажіть, будь ласка, де ви працювали?
- Ой, я працювала в багатьох установах.
- Можна конкретніше!
- Ну, не знаю. А що вам потрібно?
- А що ви умієте?
- Я все умію.

Отже, застосовуючи зазначену систему методичних прийомів формується культура ділового мовлення майбутніх фахівців-аграріїв, зокрема: збагачується лексичний запас мовленнєвими блоками; коригується їхнє мовлення відповідно до літературних норм тощо.

Література:

1. Шарата Н. Г. *Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб.* / Н. Г. Шарата, Т. П. Кравченко. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 306 с.

ЯВИЩЕ СИНОНІМІЇ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*Кравченко Т.П., к. філол. н. доцент кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет*

Важливим складником системних параметрів термінології є лексико-семантичні відношення, що виявляються на рівні синонімії, антонімії та полісемії. Лексико-семантичні явища, які спостерігаємо в сучасній економічній термінології, у своїх основних виявах принципово не відрізняються від цих явищ у лексико-семантичній системі сучасної української літературної мови. Проте вони мають і деяку специфіку, породжену особливостями формування та функціонування економічної терміносистеми.

Більшість термінологів, характеризуючи терміносистему, говорять про симетрію плану вираження і плану змісту, тобто однією з найсуттєвіших ознак терміна вважають його однозначність. Одному поняттю має відповідати один термін. Основною причиною утворення термінів-синонімів є уточнення, деталізація та диференціація змісту поняття в процесі розвитку науки, що нерідко супроводжується переглядом термінів. Синонімами в термінології називають терміни, що належать до того самого детоната, але мають деякі відмінності у поняттєвому плані, можуть відрізнятися семантикою словотворчих елементів, етимологією, ступенем сучасності та особливостями функціонування. У термінології вважають, що терміни-синоніми виражають ідентичні значення, тому їх ще називають дублетами.

Відомо, що термінологічна синонімія істотно відрізняється від загальномовної, оскільки вона не виконує стилістичної функції. Однак, навіть у ядрі, економічні терміни можуть виступати як стилістично марковані – залежно від сфери функціонування, наприклад, система теоретичних економічних наук послуговується терміном «заробітна плата», а галузеві

економічні джерела використовують як повну, так і коротку форму терміна – «зарплата».

В ядрі економічної терміносистеми виявлено лише поодинокі випадки синонімії, оскільки категорійні поняття економіки вже чітко розподілені між одиницями плану вираження. Ретельний аналіз термінів ядра економічної терміносистеми дав змогу виявити синонімічні пари, утворені внаслідок різних словотворчих процесів, напр.: *кооперація* – *кооперування*; різні за походженням, напр.: *інвестиції* – *капіталовклади*; та синхронне існування повного і короткого найменування поняття, напр.: *заробітна плата* – *зарплата*, *економіка сфер народного господарства* – *економіка сфер н. г.*; *економіка сільського господарства* – *економіка с. г.*, *агропромисловий комплекс* – *АПК*.

І якщо ядро економічної терміносистеми характеризує незначна кількість синонімів, то що далі на периферію, то кількість термінів-синонімів збільшується. Однією з основних причин розвитку синонімії нині є масштабне запозичення англійських економічних термінів в українську термінологію, з одного боку, і намагання вітчизняних економістів-теоретиків знайти питомо українські відповідники, з другого боку, пор.: *ліверидж* – *підойма*, *факторинг* – *перевідступлення*, *дисконт* – *зниження*, *ріелтер* – *торговець нерухомістю*, *бартер* – *товарообмін*, *форс-мажор* – *непередбачені обставини*.

Досить часто термінологічні лакуни заповнюють запозичення з різних мов, унаслідок чого з'являються терміни-синоніми різного походження, пор.: *акцептант* (лат.) – *трасант* (нім.), *ревальвація* (лат.) – *ревалоризація* (фр.), *жиро* (італ.) – *індосамент* (нім.), *комісіонер* (фр.) – *фактор* (лат.).

Тиском російської мови в попередні десятиліття можна пояснити наявність цілої низки синонімічних термінів, утворених на українському ґрунті, проте серед них є кальки з російської мови, напр.: *знос* – *зношеність* – *зношення* – *зношування* – *спрацювання*, *неустойка* – *забезпека*, *набувач* – *набувальник* – *придбавач*. І хоч українські мовознавці вказують на ненормативність таких термінів, як *знос*, *неустойка* і под., однак у практичній сфері їх ще, на жаль, вживають.

Останнім часом абсолютні синоніми в економічній терміносистемі виникають під впливом різних словотвірних процесів, про що йшлося вище, напр.: *форфейтинг* – *форфетування*, *секвестр* – *секвестрація* – *секвестрування*, *знос* – *зношеність* – *зношення* – *зношування*, *заставоотримувач* – *заставоодержувач*, *лізингоотримувач* – *лізингоодержувач*, *кредитоздатність* – *кредитоспроможність*, *нестача* – *недостача*. У науковій економічній літературі паралельно функціонують композити, що номінують ті самі поняття, пор.: *конкурентоспроможність* – *конкурентоздатність*; *кредитоспроможність* – *кредитоздатність*. Існування таких синонімічних термінів зумовлене нерозрізненням значень їхніх других компонентів.

Дублетні терміни можуть бути різними варіантами того самого слова, що з'явилися внаслідок чергування голосних і приголосних, наявності чи відсутності приголосних або голосних, пор.: *трансфер* – *трансферт*, *трани*

– *транша, брокредж – брокераж*. Це зумовлено перекладом, різним фонетичним освоєнням іншомовних слів. Наявність інваріантів іншомовних слів свідчить про те, що українська мова власними засобами може оформити будь-яке запозичене слово і пристосувати його до своєї фонетико-морфологічної будови.

Тенденція до стислості та лаконічності, яку спостерігаємо в термінології, спричинила активне функціонування двох варіантів економічних термінів – повного і короткого, напр.: *Національний банк України – НБУ, Європейський банк реконструкції та розвитку – ЄБРР, пропозиція товарів і послуг – ПТП, аграрний банк – агробанк, сільськогосподарський банк – сільгоспбанк, Міжнародне товариство міжбанківських фінансових телекомунікацій – СБІФТ – SWIFT*. Цікавим явищем є існування в економічних наукових працях аббревіатур-англіцизмів, які записують здебільшого латинською графікою, а іноді – українською, напр.: *У конкуренції з Міжнародним товариством міжбанківської фінансової телекомунікації (SWIFT) Інтернет посідає друге місце; Оплата послуг системи СБІФТ*. Це зумовлено тим, що реалії, які позначають ці терміни-аббревіатури, виникли в іншій країні й входять в українську економічну сферу разом із назвою.

Наявність незначної кількості синонімів у ядрі економічної терміносистеми і зростання їх кількості на периферії свідчить, з одного боку, про усталеність ядра й активне переглядання та поповнення термінологіки периферії, а з другого – що ця система – не штучне утворення, а природна мовна ієрархія, у якій відбуваються ті ж динамічні процеси, що й у літературній мові, пов'язані з подальшим її унормуванням. Відбувається відбір найвдаліших термінів з-поміж синонімічних, переважно запозиченого і питомого українського, з-поміж коротких форм і терміносполучень. Усе це також переконує в тому, що аналізована терміносистема має достатньо мовних засобів для передавання нюансів близьких за значенням понять.

ОСОБЛИВОСТІ КУЛІНАРНОЇ СПРАВИ МІСТА МИКОЛАЄВА У XIX СТОЛІТТІ

**Березовська Т.В., к.і.н., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет**

Один маловідомий у нас французький літератор, а одночасно ще й чиновник за всіх режимів, Леруа-Больє якось дуже вдало зауважив, що Творець, зобов'язавши людину їсти, щоб жити, подарував їй апетит, поєднавши його із задоволенням. Але їжа – це не лише втамування голоду або задоволення, але і складова культури народу, а її особливість характеризує той чи інший регіон. Миколаїв не став винятком у цьому процесі. Тут сформувалася не лише своя оригінальна кухня, але й незвичайні страви, рецепти яких не забулися та не втратили популярності до сьогодні. Формування